บทที่ 2
ผลงานวิจัยและงานเขียนอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่ได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐานตามกระทรวงสาธารณสุข เป็นการศึกษาถึงจุดเริ่มต้นในการจัดตั้งกลุ่ม แนวทางการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรให้ได้รับการรับรองคุณภาพตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน การศึกษาเพื่อรวบรวมข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด จากเอกสารและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับกลุ่มและการมีส่วนร่วม
2. การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
3. การแปรรูปและการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หรือกลุ่มองค์กรสตรีอื่นๆ

1. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มและการมีส่วนรวม

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่ม

เนื่องจากมนุษย์จำเป็นต้องอาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อน ไม่สามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้โดยโดดเดี่ยวจากผู้อื่นมนุษย์จึงได้ชื่อว่าเป็นสัตว์สังคม ครอบครัวคือสถาบันแรกที่มนุษย์รู้จักการเข้ากลุ่มจากครอบครัวมนุษย์เริ่มขยายวงกว้างออกไปหลายกลุ่ม ตามแต่โอกาส วัยและสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น กลุ่มเครือญาติ กลุ่มเพื่อน กลุ่มกิจกรรม หรือกลุ่มอาชีพต่างๆ ฯลฯ

กรมส่งเสริมการเกษตร(2536:9)ได้กำหนดนโยบายการส่งเสริมพัฒนาสถาบันเกษตรกรเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยเน้นการพัฒนาแม่บ้านเกษตรกรให้มีความรู้ ความสามารถทั้งในการประกอบอาชีพการเกษตร เคหกิจเกษตรและอนามัยครอบครัว เพื่อให้แม่บ้านเกษตรกร ซึ่งมีความสำคัญในการนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่ครอบครัวและได้กำหนดมาตรการดังนี้

- สนับสนุนแม่บ้านเกษตรกรให้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่ม ทำงานเป็นหมู่คณะมีความรับผิดชอบต่อครอบครัวและชุมชน

- ฝึกอาชีพและให้ความรู้ทางด้านการเกษตรและเคหกิจ การแปรสภาพผลผลิต การจัดบ้านเรือนและอนามัยครอบครัว

- สนับสนุนแม่บ้านเกษตรกรในการประกอบอาชีพ เพื่อหารายได้เสริมจากวัตถุเหลือใช้ในการเกษตรหรือกิจกรรมที่สร้างเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวให้ดีขึ้น

- สนับสนุนและจัดหาปัจจัยการผลิต แหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ สำหรับช่วยเหลือการประกอบอาชีพตามขีดความสามารถและความพร้อมของแม่บ้านเกษตรกร

กองพัฒนาการบริหารการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร (2538 : 4-10) ได้ระบุถึงแผนพัฒนาสถาบันเกษตรกร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 พ.ศ.2540-2544 ซึ่งได้แนวคิดไว้ว่าในด้านของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรควรเน้นพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวและสังคมเกษตรกร มีการเพิ่มรายได้นอกภาคเกษตร มีการจัดการและพัฒนาการประกอบอาชีพเกษตรของครอบครัวโดยมีการกำหนดมาตรการสนับสนุนแผนพัฒนาการบริหารงานสถาบันเกษตรกรในเรื่องการพัฒนาศักยภาพ เจ้าหน้าที่ในการทำงานสถาบันเกษตรกร ทั้งองค์กรความรู้และเทคนิควิธีการทำงาน มีการเร่งรัดปรับปรุงระบบข้อมูล สถาบันเกษตรกรโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าช่วยในการจัดการมากขึ้น รวมทั้งจัดทำแผนงานโครงการด้านสถาบันเกษตรกร โดยให้สถาบันเกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับพื้นที่ และฝ่ายเคหกิจเกษตร (2530:3-4) ยังได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าการส่งเสริมการรวมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นการเน้นให้สตรีเกษตรในระดับหมู่บ้านได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ให้ครอบคลุมพื้นที่ส่งเสริมการเกษตร เพื่อพัฒนาบทบาทของตนเองและเป็นหน่วยสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร โดยมีวิธีการดังนี้

1. ศึกษาศักยภาพของสตรีเกษตรกรและสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่ม

ส่งเสริมให้สตรีเกษตรกรระดับหมู่บ้านที่ยังไม่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มทั้งโดยองค์กรของรัฐและเอกชน ซึ่งมีปัญหา ความต้องการ และความสนใจคล้ายคลึงกัน และมีความสนใจที่จะรวมเพื่อพัฒนาบทบาทของตนเอง ในการปรับปรุงความเป็นอยู่ของครอบครัว และพัฒนาอาชีพการเกษตรให้รวมตัวกันเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตรและเคหกิจเกษตร ส่วนในพื้นที่ที่มีกลุ่มสตรีอยู่แล้วควรส่งเสริมกิจกรรมการเกษตรและเคหกิจเกษตร ตามสภาพปัญหาและความต้องการของสตรีในพื้นที่นั้นๆ

2. สร้างพื้นฐานในการทำงานร่วมกัน

เน้นสร้างพื้นฐานในการทำงานร่วมกันของสมาชิกเป็นหลัก โดยสนับสนุนให้สมาชิกได้ศึกษาปัญหาและความต้องการของสมาชิกด้วยกลุ่มเอง ร่วมกันตัดสินใจ วางแผนดำเนินกิจกรรมตลอดจนประเมินผลการทำงานร่วมกันในรูปกลุ่ม

3. ส่งเสริมวิชาการและดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตรและเคหกิจเกษตร

ส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มมีการดำเนินงานโครงการและกิจกรรม ทั้งส่วนบุคคล และกลุ่ม โดยเน้นการดำเนินกิจกรรมต่อเนื่อง ที่ให้ผลโดยตรงต่อสมาชิกและครอบครัวในส่วนของเจ้าหน้าที่ให้การสนับสนุนแผนการดำเนินงานของกลุ่ม ตั้งแต่การสนับสนุนความรู้การสนับสนุนโครงการ

ทั้งโครงการด้านการเกษตร เคหกิจเกษตร ตามความเหมาะสมที่กลุ่มจะนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะในการดำเนินกิจกรรมและก่อให้เกิดการพึ่งตนเองในที่สุด

4. สนับสนุนการดำเนินงานด้านธุรกิจเบื้องต้น

ส่งเสริมให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้รู้จักการประสานงานกับองค์กรต่างๆในท้องถิ่นเพื่อช่วยในการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม และเป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

พิสมัย และคณะ (2522:185–190) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดกลุ่มไว้ว่า กลุ่มเกิดจากการที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมามีความสัมพันธ์กันโดยมีผลประโยชน์และเป้าประสงค์ร่วมกัน สำหรับความสัมพันธ์นั้น อาจมีตั้งแต่น้อยไปหามาก ซึ่งดูได้จากช่วงเวลา การคงอยู่ของกลุ่มว่าสั้นหรือยาว ขนาดของกลุ่มก็มีตั้งแต่เล็กไปจนถึงใหญ่มากๆ เนื่องจากกลุ่มเกิดจากการรวมตัวของบุคคลต่างๆ โดยหลักใหญ่ในการรวมกลุ่มก็เพื่อสนองความต้องการของสมาชิก กลุ่มจึงมีความสำคัญต่อสมาชิกแต่ละคน กล่าวคือสมาชิกมักจะถือว่ากลุ่มคือส่วนหนึ่งของตน การที่เป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าคุณค่านี้เกิดจากการที่บุคคล มีการพบปะสังสรรค์กับกลุ่มของเขา

ส่วนสาเหตุที่มนุษย์จะต้องรวมกันอยู่เป็นกลุ่มนั้น ก็เพราะว่า มนุษย์มีความต้องการไม่มีที่สิ้นสุด และความต้องการต่างๆ ที่เกิดขึ้น ตัวเองก็ไม่สามารถจะบำบัดเองได้หมด จึงต้องมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมีการแลกเปลี่ยนสิ่งของกัน ดังนั้นพอสรุปได้ว่า มนุษย์ต้องมาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มคือ

1. เพื่อให้มีชีวิตรอด ทั้งนี้เพราะมนุษย์ช่วยตัวเองไม่ได้เป็นระยะเวลานา ถ้าต้องอยู่โดดเดี่ยวก็อาจจะตายได้

2. เพื่อความปลอดภัย มนุษย์ทุกคนต้องการความปลอดภัย หรือมีชีวิตอยู่อย่างปราศจากการถูกขู่เข็ญ ถูกบังคับ ความปลอดภัย จะแสวงหาได้จากกลุ่มมนุษย์ด้วยกัน เช่น ความปลอดภัยทางร่างกาย มีอาหารกิน มีที่อยู่อาศัย มีความปลอดภัย มีคนรักเอาใจใส่ ฯลฯ

3. เพื่อต้องการมีมิตรภาพ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมมนุษย์ต้องการมีเพื่อนต้องการพบปะสังสรรค์ ไม่ต้องการอยู่โดดเดี่ยว เพราะฉะนั้นจึงต้องอยู่เป็นพวก

4. เพื่อต้องการความรัก มนุษย์ทุกคนต้องการใครสักคนเป็นอย่างน้อยและต้องการให้คนอื่นรักตน จะอยู่โดยปราศจากความรักไม่ได้ อาจต้องเฉาตายไปก็ได้

นอกจากประเด็นสำคัญที่ว่า กลุ่มเกิดขึ้นจากพื้นฐานของความต้องการหรือเป้าประสงค์ร่วมกันของสมาชิกกลุ่มแล้ว ยังมีสาเหตุอื่นๆ ที่ทำให้เกิดกลุ่มขึ้นมา ดังนี้คือ

1. เนื่องจากการที่อยู่ใกล้ชิดของบุคคล ทั้งนี้เพราะความใกล้ชิดกันมักจะมีผลทำให้คนมีความสนใจซึ่งกันและกัน และรวมถึงคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกันด้วย

2. ความคล้ายคลึงกันในบางสิ่งบางอย่าง การมีอะไรเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนเรามีความสัมพันธ์กัน เช่น คนที่มีลักษณะนิสัยใจคอ ความชอบที่คล้ายกันหรือคนที่มีวัฒนธรรมเดียวกัน

3. การที่อยู่ในสภาพการณ์ที่ตึงเครียดด้วยกัน ภาวะที่คนเรามีความรู้สึกตึงเครียดหรือรู้สึกอันตราย มักจะเป็นการผลักดันให้บุคคลเผชิญภาวะการณ์เช่นนั้นร่วมกันเช่น การมีส่วนร่วมหรือในลักษณะเดียวกันก็จะมามีความสัมพันธ์ รวมตัวกันเพื่อหาทางออกร่วมกันในการแก้ปัญหานั้นๆ

สำหรับชนิดของกลุ่มนั้น พัชนี (2522:144) ได้แบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือ

1. กลุ่มที่มีพิธีกร จะเป็นกลุ่มที่มีโครงสร้างแน่นอน มีกฎเกณฑ์ มีข้อบ่งชัดแน่นอนถึงการดำเนินงาน และมีวิธีการจัดผู้รับผิดชอบในตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ เฉพาะคน โดยบทบาทของสมาชิกแต่ละคนจะไม่เหมือนกัน แต่มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน

2. มีการยอมรับกัน โดยยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกแต่ละคนว่า มีค่าควรแก่การรับฟังยอมรับในเหตุผล และข้อโต้แย้งที่แตกต่างออกไป ไม่ยึดมั่นอยู่แต่ความคิดของตนฝ่ายเดียว

3. มีการช่วยเหลือ สมาชิกในกลุ่มมีความเข้าใจกันดี พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือกันด้วยความเต็มใจจากใจจริง

4. มีความไวต่อการรับความรู้สึกกันและกัน รับรู้และสัมผัสความรู้สึกต่างๆของกันและกันปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และสอดคล้องตามสถานการณ์

5. มีความเชื่อมั่นและศรัทธากัน มีความมั่นใจ และเชื่อใจในความสามารถของกันและกัน ไม่หวั่นไหวแม้เมื่อได้ยินคำกล่าวขวัญสมาชิกคนใดในกลุ่มจากคนอื่น ใช้เหตุผลและความเข้าใจเป็นพื้นฐานในการพิจารณาปัญหาต่างๆ

6. ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ถึงแม้ว่า จะสนิทสนมและเข้าใจกันดีมากน้อยเพียงใดก็ตาม แต่เมื่ออยู่ต่อหน้าคนอื่น ก็ให้เกียรติและยกย่องสรรเสริญกันตามฐานะที่เป็นอยู่ ไม่ควรแสดงพฤติกรรมข่มขู่หรือหักล้างกัน

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นคำกล่าวที่แพร่หลายมากในงานพัฒนา แต่ความหมายของการมีส่วนร่วมมักถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เจ้าหน้าที่กำหนดไว้มากกว่า

Oakley and Marsden (1987:18-19) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาแบบล่างสู่บน (Bottom up) เป็นการให้การศึกษา และสร้างองค์กรพื้นฐานให้กับกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ภายในชนบทซึ่งต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เข้ามาทำกิจกรรมร่วมกัน ส่วนนิรันดร์ (2527:185) อ้างโดย ชินรัตน์ (2539:21) ให้ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง

การทำงานร่วมกับกลุ่ม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความร่วมมือร่วมใจโดยกระทำการดังกล่าวในห้วงเวลา และลำดับเหตุการณ์ที่ทรงประสิทธิภาพ คือ ถูกจังหวะ และเหมาะสมกับทั้งกระทำการงานดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันธ์ให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือได้ แสดงว่าการมีส่วนร่วมเป็นผลของความร่วมมือร่วมใจ การประสานงานและความรับผิดชอบ สำหรับลือชัย และผาสุก (อ้างในบังอร,2528:13) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงจะต้องไม่หมายความเพียงแต่การดึงประชาชนเข้ามาร่วมโครงการที่รัฐเป็นผู้กำหนด "รูปแบบเป้าหมายงาน" และ "กำหนดให้มีการร่วมงาน" ดังที่ผ่านมา แต่จะต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างมีสำนึกรับผิดชอบและมีบทบาทเต็มที่ ตั้งแต่คิดค้นปัญหา วางแผนปฏิบัติงาน ดูแลพร้อมกำกับ ตลอดจนประเมินผลติดตามงาน ส่วนวันรักษ์ (2531:11-14) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา อันได้แก่การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การเลือกวิธีและวางแผนในการแก้ปัญหา การดำเนินงานตามแผนและขั้นสุดท้ายคือการติดตามและประเมินผล ในความหมายที่กว้าง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจในกิจกรรมของโครงการ การดำเนินงานพัฒนาชนบททุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงานการใช้ประโยชน์และการประเมินผล ในขณะที่เจิมศักดิ์ (2525:11-13) และอดิน (2527:101) ที่ได้ให้ความเห็นคล้ายคลึงกับ วันรักษ์ (อ้างในประเสริฐ, 2533:20) ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ควรมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 มีส่วนร่วมในการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนเพื่อนำไปสู่การค้นหา ปัญหาและความต้องการแท้จริง (Real Need) ของชุมชน ตลอดจนการจัดระดับความสำคัญของปัญหา และการคัดเลือกปัญหาที่จะแก้ไขตามลำดับก่อนหลัง

ขั้นตอนที่ 2 มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา เพื่อทราบสาเหตุที่แท้จริงของปัญหานั้นๆ

ขั้นตอนที่ 3 มีส่วนร่วมในการเลือกวิธีและวางแผนในการแก้ปัญหา การแก้ปัญหาแต่ละอย่างอาจมีมากกว่าหนึ่งวิธี แต่ละวิธีอาจมีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกัน หลังจากทราบข้อดี ข้อเสียแล้ว ควรปล่อยให้ชาวบ้านเป็นฝ่ายตัดสินใจว่าจะเลือกวิธีใด

ขั้นตอนที่ 4 มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน การร่วมลงทุนและลงแรงหรือมีบทบาทหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่ง จะทำให้ชาวชนบทรู้จักคิดถึงต้นทุนและผลได้ต่างๆ และมีความสนใจระมัดระวังผลประโยชน์ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ

ขั้นตอนที่ 5 มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เพื่อจะได้ทราบถึง ความก้าวหน้าและสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินกิจกรรมด้านต่างๆ

Bagnall (1989:23-28) ได้กล่าวถึงวิธีการมีส่วนร่วมไว้ 3 แบบ คือ

1. การปรากฏตัว (Presence) หมายถึง การเข้าร่วมในโครงการที่องค์การสถาบันหรือหน่วยงานจัดให้ การมีส่วนร่วมจึงมีความหมายเพียงการปรากฏตัวหรือเข้าร่วมในโครงการนั้นๆ ซึ่งจะมากจะน้อยขึ้นอยู่กับแรงจูงใจและองค์ประกอบทางสังคมอื่นๆ

2. การเกี่ยวข้อง (Involvement) หมายถึง การมีส่วนร่วมในโครงการอย่างแข็งขันของผู้เข้าร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เหมาะสมกับตน และการนำไปใช้โดยเน้นที่ตัวผู้เข้าร่วมไม่เน้นสถาบัน องค์การ

3. การควบคุม (Control) หมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มผู้เข้าร่วมเป็นผู้กำหนดหรือควบคุมกระบวนการการศึกษาเอง เช่น ควบคุมองค์ประกอบ (เนื้อหา เป้าหมาย ผลที่ต้องการ) และควบคุมกระบวนการเรียนรู้ (จะเรียนอย่างไร)

การมีส่วนร่วมของประชาชนองค์กรหรือกลุ่มต่างๆ มีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นและครอบครัวของประชาชน ในการมีส่วนร่วมนั้น ควรให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกๆ ขั้นตอนของกิจกรรมของกลุ่มหรือองค์กรเพื่อให้สมาชิกได้ตระหนักว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรนั้น จะต้องมีหน้าที่ มีความรับผิดชอบที่จะต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ กติกาขององค์กรและร่วมรับผลประโยชน์ที่ได้รับเข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่ม หรือองค์กรนั้นๆ อย่างเสมอภาคและทัดเทียมกัน

การดำเนินงานของกลุ่มและการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม

การชี้วัดความเข้มแข็งของกลุ่ม สามารถจะพิจารณาจากกรอบตัวชี้วัดได้ดังนี้ คือ

3.1 วัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่ม อาจวัดจากระดับชั้นของการพัฒนากลุ่มว่ามีลักษณะเป็นกลุ่มสนใจหมายถึง มีการรวมตัวพูดคุยถกเถียงถึงปัญหา กลุ่มศึกษาเรียนรู้หมายถึงมีความพยายามในการแสวงหาความรู้ทั้งโดยการศึกษาดูงาน หรือแลกเปลี่ยนกับผู้รู้ทั้งในและนอกชุมชนเพื่อแก้ปัญหา และกลุ่มกิจกรรมหมายถึง มีการลงมือทำกิจกรรมร่วมกัน

3.2 กฎกติกา กลุ่มที่จะมีความเข้มแข็งได้จะมีการกำหนด กฎกติกา ระเบียบ เพื่อควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มหรือองค์กร

3.3 มีการออกกฎระเบียบและกติกา เพื่อใช้บังคับกับสมาชิกกลุ่ม สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการออกกฎระเบียบและกติกา และสมาชิกควรปฏิบัติตามกฎระเบียบและกติกาด้วย

3.3 สมาชิก กลุ่มที่จะเข้มแข็งได้ ต้องคำนึงถึงสมาชิกทั้งในด้านจำนวน และคุณภาพในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสะท้อนถึงความเอาใจใส่ ความพร้อมเพรียงในการทำกิจกรรมร่วมกัน และความรู้จักหน้าที่และทำหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ การวัดในเรื่องนี้อาจวัดจากจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น ระดับพูดคุยถึงปัญหา ระดับเสนอความคิด ระดับลงมือปฏิบัติ

3.4 กรรมการกลุ่ม กรรมการกลุ่มถือเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งในการช่วยให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง ดังนั้นตัวชี้วัดในเรื่องกรรมการกลุ่มที่สำคัญ เช่น ความรู้ความสามารถของกรรมการ ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบในการประชุม การติดตามงานและประเมินผลงาน เป็นต้น

3.5 กิจกรรม การดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ที่กลุ่มทำขึ้น เป็นตัวชี้วัดอย่างหนึ่งถึงความเข้มแข็ง เช่นกิจกรรมด้านการพัฒนาอาชีพของสมาชิก กิจกรรมด้านพัฒนาสังคมกิจกรรมด้านการรับความรู้จากเจ้าหน้าที่ และกิจกรรมด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรสาธารณะของชุมชน

3.6 กองทุนของกลุ่ม ความสามารถในการระดมทุนภายในของตน ในชุมชนนับเป็นเครื่องมือสะท้อนถึงศักยภาพและความเข้มแข็งของกลุ่มได้เป็นอย่างดี ซึ่งตัวชี้วัดในประเด็นนี้ได้แก่ ขนาดของกองทุนที่ระดมจากสมาชิก ประเภทของกองทุน เช่น กองทุน ธนาคารข้าว ธนาคารวัว กลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น ความสม่ำเสมอในการออม/ฝาก เข้ากองทุนสมาชิก อัตราการเจริญเติบโตของกองทุน เป็นต้น (ลีลาภรณ์,2539:250-253)

2. การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

2.1 ความเป็นมาของการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร คือ สตรีที่ทำงานในภาคเกษตร มีความสนใจและตั้งใจรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เพื่อร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพเกษตร โดยยึดมั่นอุทิศตนช่วยเหลือกลุ่ม และเพื่อนสมาชิกด้วยความเสียสละ เพื่อให้ครอบครัว และสังคมเกษตรกรมีความมั่นคง มีคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถพึ่งพาตนเองได้ (สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่, 2539: 3)

การจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เท่าที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะเป็นผู้ดำเนินการจัดตั้ง โดยการเรียกประชุมผู้ที่สนใจ เพื่อชี้แจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินงานประโยชน์ที่จะได้รับจากกลุ่มหลังจากนั้นเจ้าหน้าที่จะแจกใบสมัครและรวบรวมใบสมัครแล้วนำเสนอรายงานการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรไปยังอำเภอ จังหวัด ตามระเบียบของทางราชการ ในปัจจุบันการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้มีการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการทำงาน และความเปลี่ยนแปลงของสังคม เนื่องจากแม่บ้านมีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในการดำเนินกิจการต่างๆ มากขึ้น การจัดตั้งกลุ่มจึงต้องเกิดขึ้นจากความต้องการของแม่บ้านเอง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในท้องถิ่นเป็นเพียงผู้ช่วยประสานงาน และเป็นพี่เลี้ยงในการกระตุ้นให้เกิดกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในพื้นที่รับผิดชอบ

การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ผู้ที่มีความประสงค์จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ (สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่,2539 :7-8)

1) เป็นสตรีทำงานในภาคการเกษตร บุตร หลานของเกษตรกร มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป หรือเป็นภรรยาของเกษตรกรที่ประกอบอาชีพในหมู่บ้านหรือตำบลที่มีการจัดตั้งกลุ่ม

2) มีความสมัครใจ ที่จะร่วมกันดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ให้มีความก้าวหน้ามั่นคงในการที่จะพัฒนาอาชีพเกษตรของครอบครัว และกลุ่มให้ดีขึ้น

3) ผู้สมัครต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ปกครอง หรือหัวหน้าครอบครัว โดยกรอกใบสมัคร และยื่นต่อคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ต้องเสียค่าธรรมเนียมตามมติของกลุ่มเพื่อนำไปจัดซื้อวัสดุที่จะใช้ในกิจกรรมกลุ่ม ค่าธรรมเนียมนี้จะเรียกเก็บเมื่อแรกเข้าเป็นสมาชิกเท่านั้น

4) ผู้สมัครเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต้องเสียสละร่วมประชุม ทำกิจกรรมของกลุ่มหรือจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ในการฝึกปฏิบัติงานกลุ่ม ตลอดจนให้ความร่วมมือกับทางราชการตามโอกาสอันควร

ในการบริหารกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จะมีคณะกรรมการกลุ่มที่ได้รับการเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งและเป็นตัวแทนของสมาชิก ในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรประกอบด้วยตำแหน่งต่างๆ คือ ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ประชาสัมพันธ์ มีวาระการปฏิบัติงานตามหน้าที่วาระ ละ 2 ปี

การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่,2539:3) ในปี พ.ศ. 2511 ได้เริ่มมีการส่งเสริมวิชาคหกรรมศาสตร์ขึ้นในกลุ่มชาวนา โดยกองอบรมและเผยแพร่ กรมการข้าว เป็นผู้รับผิดชอบในงานนี้ การดำเนินงานเป็นเพียงขั้นทดลองกับแม่บ้านและเยาวชนสตรีในกลุ่มชาวนา มีการเปิดศูนย์ฝึกอบรมขึ้น 4 ศูนย์ คือ ศูนย์สาธิตกลุ่มชาวนา อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์สาธิตกลุ่มชาวนาอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ศูนย์สาธิตกลุ่มชาวนา อำเภอมินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรีและศูนย์สาธิตกลุ่มชาวนา อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช หลักสูตรที่ใช้ในการฝึกอบรมได้กำหนดวิชาต่างๆไว้ คือ อาหารและโภชนาการ การตัดเย็บเสื้อผ้า และศิลปประดิษฐ์

ต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งกรมส่งเสริมการเกษตรขึ้นเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2510 ได้รวมกลุ่มอบรมและเผยแพร่ของกรมการข้าว และกรมกสิกรรมเข้าด้วยกัน เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของการส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่ม คือ เมื่อมีการส่งเสริมเกษตรกรหรือพ่อบ้านกลุ่มต่างๆพร้อมกันไปอย่างเป็นระบบ กรมส่งเสริมการเกษตรจึงได้รวมการดำเนินงานคหกรรมศาสตร์ในหน่วยยุวกสิกร และกลุ่มชาวนาเข้าด้วยกัน ตั้งเป็นสาขางานเคหกิจเกษตร และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “คหเศรษฐ-ศาสตร์” และ “เคหกิจเกษตร” ตามลำดับ มีการจัดฝึกอบรมตามกลุ่มในจังหวัดต่างๆ สมาชิกที่ได้รับ

การฝึกอบรมได้รวมตัวกันเป็นกลุ่ม เพื่อเข้ารับการบริการทางด้านวิชาคหกรรมศาสตร์ และจัดตั้งกลุ่มขึ้นเรียกว่า "กลุ่มเคหเศรษฐศาสตร์"

ในปีพ.ศ.2518กรมส่งเสริมการเกษตรได้พิจารณาเห็นว่าการที่แม่บ้านเกษตรกรรวมตัวกันขึ้นเรียกว่า "กลุ่มเคหกิจเกษตร" ยังไม่ถูกต้องเพราะคำว่า "เคหกิจเกษตร" เป็นวิชาการวิชาหนึ่งเช่นเดียวกับวิชาเกษตรการเรียกชื่อกลุ่มควรเป็นชื่อที่บ่งประเภทของสมาชิก โดยที่แต่เดิมได้มีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกรอยู่แล้วจึงเป็นสมควรให้ใช้ชื่อกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและได้มีการจัดตั้งงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขึ้น ตามประกาศของกรมส่งเสริมการเกษตร ตามเลขที่ 562/2518 ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2518 เพื่อให้เป็นหน่วยงานรับผิดชอบการดำเนินงานในการเข้าไปส่งเสริมสตรีในภาคการเกษตร ทางด้านการเกษตร เคหกิจเกษตร โดยมีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขึ้นเป็นกลุ่มแรกที่บ้านป่าคา อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

2.2 วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานจัดตั้งกลุ่มแม่เกษตรกร

ในการดำเนินการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อให้บรรลุนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร ในการพัฒนาสตรีในภาคเกษตรกรรม จึงได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังต่อไปนี้ คือ (สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่, 2539 :4)

1)เพื่อส่งเสริมให้สตรีเกษตรร่วมกัน ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอาชีพเกษตร ปรับปรุงความเป็นอยู่ในสังคมของเกษตรกรให้ดีขึ้น ภายใต้หลักการช่วยเหลือพึ่งพาตนเอง

2)เพื่อให้สตรีภาคเกษตรพัฒนาบทบาทความสามารถของตนเอง ด้านการเกษตรและเคหกิจ เพื่อนำไปปรับปรุงการประกอบอาชีพ ให้รู้จักใช้ทรัพยากรในครอบครัว ได้แก่ แรงงาน ทุน เวลา เงิน วัสดุอุปกรณ์ ตามหลักวิชาการบริหารและการจัดการ ให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่และเกิดประโยชน์สูงสุด

3)เพื่อให้แม่บ้านเกษตรกรใช้ความรู้การเกษตรและเคหกิจเกษตร สร้างกิจกรรมให้เพิ่มรายได้แก่ครอบครัว

4)เพื่อให้กลุ่มของสตรีเกษตร เป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้และเป็นแกนนำในการพัฒนาอาชีพเกษตร สังคม และสิ่งแวดล้อม

5)เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นแหล่งรับบริการส่งเสริมด้านการเกษตรและเคหกิจเกษตร จากเจ้าหน้าที่ได้อย่างรวดเร็วและประหยัดงบประมาณ

6)การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจะต้องไม่ขัดต่อนโยบายและการบริหารของทางราชการและจะต้องไม่มีความมุ่งหมายทางการเมืองหรือเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง

2.3 การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตรมีการกำหนดให้กลุ่มแม่บ้าน

เกษตรกรดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนากลุ่มให้มั่นคงสามารถเป็นแกนนำในการพัฒนาครอบครัวเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับท้องถิ่นจะให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร่วมกันกำหนดแนวทางการดำเนินงานกลุ่มให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ

ในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มฯ นั้น คณะกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจะต้องมีบทบาทหน้าที่และภาระกิจ ดังต่อไปนี้ คือ

1. การประชุม

1.1 การประชุมประจำปี เป็นการประชุมที่คณะกรรมการฯ ร่วมกับสมาชิก เจ้าหน้าที่บุคคลที่ให้การสนับสนุนกิจการของกลุ่ม ได้รับทราบผลการดำเนินงานคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร รวมทั้งสรุปผลงานและกิจกรรมของกลุ่มในรอบปีที่ผ่านมา เสนอแผนงาน โครงสร้างและกิจกรรมต่างๆ ที่กลุ่มจะดำเนินการในปีต่อไปต่อที่ประชุม ภาระกิจเหล่านี้เจ้าหน้าที่ที่ต้องเป็นพี่เลี้ยงในการให้ข้อมูลรายละเอียดเพื่อจัดทำโครงการ

1.2 การประชุมประจำเดือน เป็นการประชุมที่คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจัดขึ้นเพื่อแจ้งข่าวสารบริการความรู้ต่างๆแก่สมาชิก และผู้สนใจตามที่กลุ่มได้กำหนดแผนปฏิบัติงานประจำปีไว้ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในขณะทำโครงการและกิจกรรม

2. การดำเนินงานตามโครงการ

ในการดำเนินงานตามโครงการและกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีรูปแบบดังนี้

2.1โครงการร่วมของกลุ่มคือโครงการหรือกิจกรรมที่ได้กำหนดในแผนการดำเนินงานประจำปี โดยสมาชิกของกลุ่มทุกคนต้องมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ โครงการนี้จะมุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติและการรับความรู้ต่างๆ โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ทำให้สมาชิกเรียนรู้การทำงานร่วมกัน เกิดความรับผิดชอบ รู้จักเสียสละ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สร้างความสามัคคีในกลุ่ม

2.2โครงการรวมกลุ่มย่อย คือโครงการที่สมาชิก 5 ถึง 10 คนมีความสนใจเหมือนกัน มีวัตถุประสงค์ร่วมกันจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่ตนเองถนัด เพื่อพัฒนา ทักษะ ความรู้ ความชำนาญ ตลอดจนร่วมลงทุน ร่วมแรง ในการที่จะดำเนินการตามโครงการ ให้เกิดรายได้เพิ่มแก่ครอบครัว

2.3โครงการส่วนบุคคล สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ควรเลือกโครงการเกษตรหรือเคหกิจเกษตร ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ตนเองสนใจ มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับการประกอบอาชีพของครอบครัว ทั้งนี้เพื่อเป็นการฝึกปฏิบัติหรือทำให้เกิดรายได้แก่ครอบครัว

2.4 นโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร ในการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

กรมส่งเสริมการเกษตรมีนโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร คือ พัฒนาแม่บ้านเกษตรกรให้มีความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพการเกษตร เคหกิจเกษตร และการอนามัยในครอบครัว เพื่อให้แม่บ้านเกษตรกรที่เป็นส่วนสำคัญในการนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่ครอบครัวเกษตรกร เป็นพลังสำคัญในการตัดสินใจและใช้แรงงานในการประกอบอาชีพการเกษตร การปรับปรุงคุณภาพชีวิตของสมาชิกในครอบครัว

ดังนั้นเพื่อให้บรรลุนโยบายและยุทธศาสตร์ดังกล่าวจึงได้กำหนดมาตรการต่างๆ สำหรับการพัฒนางานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรโดยสรุปไว้ดังนี้ คือ

1)พัฒนาความรู้และบทบาทของเจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตรให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง

2)ฝึกอบรม และให้ความรู้ด้านการเกษตร และเคหกิจเกษตรแก่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

3)สนับสนุนการประกอบอาชีพ เพื่อหารายได้เพิ่มหรือกิจกรรมที่สร้างเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวให้ดีขึ้น

4)สนับสนุนการทำงานเป็นหมู่คณะมีความรับผิดชอบต่อครอบครัวและชุมชน

5)สนับสนุนปัจจัยการผลิต แหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ เพื่อช่วยเหลือการประกอบอาชีพตามขีดความสามารถและความพร้อมของแม่บ้านเกษตรกร

6)เพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในบทบาทและภาระกิจ ในการบริหารงานเพื่อประโยชน์แก่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

7)เพิ่มพูนความรู้และเสริมสร้างประสบการณ์ แก่ผู้นำกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่,2537:10-18)

2.5 การจัดชั้นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

การวัดความก้าวหน้าในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สามารถประเมินได้จากประเด็นการชี้วัดในด้านต่างๆ ที่กรมส่งเสริมการเกษตรได้กำหนดไว้ในคู่มือการจัดชั้นสถาบันเกษตรดังนี้ คือ

1)ชี้วัดการดำเนินกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ทั้งด้านความรู้และการดำเนินกิจกรรม ในด้าน การเกษตร การพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัว การเพิ่มรายได้

2)ชี้วัดการบริหารงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในด้าน ความสามารถในการเพิ่มเติมประสิทธิภาพของสมาชิกในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผน และดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อครอบครัวและชุมชน อีกส่วนหนึ่งคือ ชี้วัดความสามารถในการเน้นองค์ประกอบ

การดำเนินงานกับหน่วยงานต่างๆ ในการพัฒนาบทบาทในด้านต่างๆ ของกลุ่ม และการปรับปรุงกิจกรรมของกลุ่มให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มอย่างแท้จริง

จากประเด็นการชี้วัดดังกล่าวสามารถแบ่งชั้นของแม่บ้านเกษตรกรออกเป็น 3 ระดับ คือ

1) กลุ่มระดับชั้นที่ 1 (ดี) ได้แก่กลุ่มที่มีการดำเนินกิจกรรมการเกษตร การพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัว และการเพิ่มรายได้ครบทุกด้าน กลุ่มที่มีความสามารถในการบริการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของสมาชิก และความสามารถในการเป็นองค์การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาบทบาทของกลุ่มและปรับปรุงกิจกรรมให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาและความต้องการอย่างแท้จริง

2) กลุ่มระดับชั้นที่ 2 (ปานกลาง) ได้แก่กลุ่มที่มีการดำเนินกิจกรรมเป็นบางกิจกรรมและขาดความต่อเนื่อง กลุ่มมีความสามารถในการบริการ จัดการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของสมาชิกเพียงด้านเดียว โดยยังไม่สามารถเป็นองค์การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนากลุ่มและให้บริการแก่สมาชิกได้

3) กลุ่มระดับชั้นที่ 3 (ต้องพัฒนา) ได้แก่กลุ่มที่ไม่ได้ดำเนินกิจกรรม หรือมีน้อยและขาดช่วงการดำเนินงานเป็นเวลานาน กลุ่มไม่มีความสามารถที่จะบริการ จัดการภายใน รวมทั้งไม่สามารถที่จะประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนากลุ่มและให้บริการแก่สมาชิกได้

ฝ่ายเคหกิจเกษตร กองพัฒนาการบริหารงานเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร (2530:23) ได้ระบุถึงการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีต่องานส่งเสริมการเกษตรไว้ว่ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเป็นแหล่งการะจายความรู้ทางการเกษตรและแก้ไขปัญหาด้านโภชนาการของชาวชนบท ซึ่งจะมีการดำเนินงานทั้งทางด้านการเกษตรเคหกิจเกษตร การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ดังนี้

1. การพัฒนาด้านการเกษตรและเคหกิจเกษตร

ก.การรับความรู้ทางวิชาการ สนับสนุนให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้รับการเพิ่มพูนความรู้และทักษะด้านการเกษตรและเคหกิจการเกษตร เพื่อให้สมาชิกได้พัฒนาบทบาทความคิด การตัดสินใจ เลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อใช้ในการปรับปรุงความเป็นอยู่ของครอบครัวเกษตรกร ในการเพิ่มพูนผลผลิตและพัฒนาคุณภาพของผลผลิต ทั้งในลักษณะวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์

ข.การดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม สนับสนุนให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้กำหนดการทำกิจกรรมและโครงการด้วยตัวของกลุ่มเอง โดยคำนึงถึงผลที่จะตอบสนองตอบต่อปัญหาและความต้องการของสมาชิก และความต่อเนื่องของกิจกรรมที่ดำเนินการ ในส่วนของเจ้าหน้าที่ให้ทำการสนับสนุนโครงการที่สอดคล้องกับโครงการของกลุ่มโดยเน้นให้ดำเนินโครงการและกิจกรรม

ในลักษณะผสมผสานและครบวงจรทั้งการผลิตและการแปรรูป ที่ให้ผลทางตรงและทางอ้อมต่อการแก้ไขปัญหาด้านการโภชนาการ และการเพิ่มพูนรายได้ของครอบครัว กลุ่ม ชุมชน

2.การพัฒนาด้านสังคม

ก.การพัฒนาด้านจิตใจ เน้นให้มีการพัฒนาจิตใจในสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้มีความซื่อสัตย์ เสียสละ และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่มีต่อตนเอง ครอบครัว กลุ่ม ชุมชน

ข.การพัฒนาด้านการเป็นผู้นำ การประสานงาน และการประชาสัมพันธ์ เน้นให้สมาชิกกลุ่มได้พัฒนาบทบาทของตนเองในฐานะของการเป็นผู้นำ ทั้งผู้นำในการพัฒนาความเป็นอยู่ในครอบครัว และผู้นำในการพัฒนาการเกษตร ของหมู่บ้าน โดยสนับสนุนให้กลุ่มได้มีการเผยแพร่ผลงาน และความรู้ต่อชุมชน และให้มีการประสานงานกับองค์กรต่างๆ ในหมู่บ้าน ตำบลเพื่อให้เกิดการสนับสนุนซึ่งกันและกันในการพัฒนากลุ่มและการพัฒนาการเกษตรของชุมชน

3.การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

ก.การดำเนินธุรกิจและการตลาดส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจ สามารถตัดสินใจ วางแผนการผลิต ทั้งที่เป็นอาชีพและการเสริมรายได้อื่นๆ ได้คุ้มทุนและมีรายได้เพิ่ม

ข.การมีเงินทุนหมุนเวียน สนับสนุนให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีเงินทุนของกลุ่มเพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนและเป็นแหล่งสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่สมาชิก

ค.การให้บริการธุรกิจ สนับสนุนให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการดำเนินกิจกรรมบริการธุรกิจแก่สมาชิกในด้านการรวมกันซื้อ รวมกันขาย การจัดแหล่งจำหน่ายที่แน่นอน รวมทั้งประสานงานร่วมกับสถาบันเกษตรในหมู่บ้าน ตำบล ในการดำเนินงานด้านธุรกิจ

พงษ์ศักดิ์ (2534 :133-134) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรไว้ดังนี้

1.จำเป็นต้องส่งเสริม แนะนำให้แม่บ้านเกษตรกรได้รับความรู้พื้นฐานการเกษตรที่จะช่วยสนับสนุนและตัดสินใจในการลงทุนประกอบการเกษตรของครอบครัวได้อย่างถูกต้อง

2.ส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรเพื่อให้เหมาะสมกับงานหลักที่แม่บ้านเกษตรกรจะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของครอบครัวเกษตรกร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการจัดการบ้านเรือน ด้านอาหารและโภชนาการ ด้านการเลี้ยงดูบุตร เป็นต้น

3.ส่งเสริมอาชีพเสริมรายได้ให้แก่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในด้านการใช้วัสดุเหลือใช้จากไร่ หรือวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นมาแปรรูป หรือใช้ให้ได้ประโยชน์ภายในบ้าน หรือขยายเป็นอุตสาหกรรมในครอบครัวต่อไป

4.การทำการฝึกอบรมให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรู้จักการสำรวจตลาด ปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ การจัดการ การเก็บรักษา ตลอดจนหาวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวอื่นๆ

5.การส่งเสริมการรวมกลุ่มเคหกิจเกษตร ควรเป็นความพึงพอใจและเงื่อนไขของสมาชิก จะต้องให้สมาชิกมีเวลาให้แก่ครอบครัวอย่างเพียงพอ สอนการส่งเสริมการทำการผลิตภัณฑ์ต่างๆ ทั้งในด้านการใช้สอยในครอบครัว หรือเป็นอุตสาหกรรมในครอบครัวก็ดีจะต้องเป็นไปตามความเหมาะสมกับสภาพครอบครัวและท้องถิ่น ควรเริ่มจากผลิตภัณฑ์ที่แม่บ้านเกษตรกรจะนำไปทำในครอบครัวของตนต่อไป

พึงพิศ (2534) ได้กล่าวถึงการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรว่า การดำเนินงานส่งเสริมเพื่อพัฒนาสตรีในภาคเกษตรนั้น จะเน้นกิจกรรมและโครงสร้างที่เหมาะสมกับกลุ่มหรือบุคคลเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ เช่น เขตกึ่งชลประทานและน้ำฝน หรือเขตปานกลางนั้นยึดหลักการเพิ่มผลผลิตเพื่อปรับปรุงคุณภาพการผลิตการแปรรูป และการจัดการฟาร์ม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คุ้มกับต้นทุนการผลิต รวมทั้งได้มีการสนับสนุนสินเชื่อการเงิน โดยการจัดตั้งกองทุนหมุนเวียน รวมทั้งให้สตรีได้รับความรู้ด้านสหกรณ์และสินเชื่อ สามารถจัดการและบริหารการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้รู้จักการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของฟาร์มและครัวเรือน นอกจากนี้ยังจัดให้มีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับตำบลเพื่อเป็นองค์กรประสานงานและเป็นแกนกลางของสตรีเกษตรกรในทุกสาขาการเกษตรที่อยู่ในตำบลนั้นในเรื่องการกระจายข้อมูลข่าวสาร การรวบรวมปัญหาและกิจกรรมของสมาชิก

การพัฒนาการเกษตรให้มีประสิทธิภาพสูงนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาครอบครัวเกษตรกรให้รู้จักใช้ปัจจัยในการดำรงชีวิตประจำวันให้ถูกต้อง และเหมาะสมกับอาชีพให้รู้จักแก้ไขปัญหาสภาวะของสังคมส่วนรวม อันจะเป็นผลให้เกิดการวางรากฐานทางเศรษฐกิจของชาติให้มั่นคง การส่งเสริมเคหกิจเกษตรในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจำเป็นต้องปรับให้เหมาะสมกับสภาวะเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันโดยส่งเสริมให้เป็นฐานรองรับการส่งเสริมการเกษตรอันจะส่งผลให้ครอบครัวเกษตรกร เพราะกลุ่มเป็นเครื่องมือที่จะทำให้ครอบครัว สมาชิกได้รับประโยชน์จากการถ่ายทอดความรู้ วิชาการ การบริการ การดำเนินธุรกิจ โดยหวังว่าจะยกระดับสภาพการผลิตและคุณภาพชีวิตของสมาชิกกลุ่มให้ดียิ่งขึ้น (เพชรรัตน์,2524 :1-2)

3. การแปรรูปและการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์

3.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการแปรรูป

การสร้างอุตสาหกรรมเกษตรขึ้นในท้องถิ่นซึ่งอุตสาหกรรมประเภทนั้นควรเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ผลผลิตจากการเกษตรมาทำการแปรรูป เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร

และช่วยให้เกษตรกรมีงานทำหลังจากช่วงฤดูเก็บเกี่ยว การแปรรูป หมายถึงขบวนการเปลี่ยนสภาพสินค้าให้อยู่ในลักษณะที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคทั้งภายในประเทศ เพื่อการส่งออกในเรื่องรูปร่างและเวลา เพื่อช่วยให้สินค้าเกษตรมีเสถียรภาพยิ่งขึ้น ส่วนรูปแบบของผลิตภัณฑ์จะเป็นไปในแนวทางที่สามารถเก็บรักษาไว้ได้เป็นระยะเวลานาน และขนส่งเคลื่อนย้ายได้ง่าย ซึ่งอาจอยู่ในรูปภาชนะแบบขวด กระป๋อง หรือบรรจุถุงพลาสติก

การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร หมายถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพของผลผลิตทางการเกษตรให้อยู่ในรูปที่ผู้บริโภคต้องการ เป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ เพื่อให้สินค้าเกษตรอยู่ในสภาพ เวลาและสถานที่ ที่สามารถให้ผู้บริโภคซื้อของไปบริโภคได้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2538 หน่วยที่1-7:11)

ความสำคัญของการแปรรูปสินค้าเกษตร(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2538 หน่วยที่ 1-7:114)

1.ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มแก่สินค้าเกษตร (Value Added)

2.ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสินค้าเกษตรในเรื่องการเก็บรักษา

3.ลดค่าขนส่งสินค้าเกษตรจากแหล่งผลิตสู่ตลาด

4.ก่อให้เกิดธุรกิจต่อเนื่องแก่อุตสาหกรรมอื่น โดยแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ

4.1ธุรกิจก่อนการแปรรูปสินค้าเกษตร

4.2ธุรกิจหลังการแปรรูปสินค้าเกษตร

5.ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่แก่ผู้บริโภค

วิธีการแปรรูปสินค้าเกษตร(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,2538 หน่วยที่1-7:112-115) โดยหลักการแล้ว มีขั้นตอนกว้างๆคือ การทำความสะอาดการปั่น การใช้ความร้อนในการแปรรูปสินค้าเกษตร และการใช้สารเคมีในการแปรรูปสินค้าเกษตร วิธีการแปรรูปสินค้าเกษตรมี 3 กลุ่มหลักคือ

กลุ่มที่1 การแปรรูปโดยใช้ความร้อนความเย็น ทำให้แห้ง การระเหยน้ำ การใช้สารเคมี การหมักดอง การใช้รังสี การกลั่นและการรมควัน

กลุ่มที่2 วิธีทางกายภาพและทางเคมี

กลุ่มที่3 วิธีการทางชีวภาพ

วิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,2539หน่วยที่1-7:203) จะต้องมีการควบคุมการดำเนินงานต่างๆ ให้เป็นไปตามขั้นตอนคือ

1.คัดเลือกและตรวจสอบวัตถุดิบที่มีคุณภาพดีและสะอาด

2.เครื่องมือเครื่องใช้อุปกรณ์การผลิตต้องออกแบบติดตั้งให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ที่จะใช้ ทำความสะอาดได้ง่าย

3.การควบคุมกระบวนการผลิต ให้อยู่ในสภาวะที่เหมาะสม เพื่อลดจำนวนเชื้อจุลินทรีย์ และรักษาคุณภาพอาหารไว้ให้มากที่สุด

4.มีการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ก่อนส่งออกจำหน่าย

5.การเก็บรักษาและขนย้ายผลิตภัณฑ์ต้องป้องกันการปนเปื้อน ที่จะเกิดขึ้นกับอาหาร

3.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดจำหน่ายสินค้าผลิตผลแปรรูปการเกษตร

เกษตรกรที่อยู่ไกลตลาดมักประสบปัญหาในเรื่องราคาของผลิตผลอยู่เสมอ คือ พ่อค้าคนกลางมักไปรับซื้อผลิตผลถึงฟาร์ม แต่กดราคาผลิตผลจนเกษตรกรต้องขาดทุน หรือบางครั้งผลิตผลที่เหลือจากการคัดขาย แต่ใช้การได้ดี ถ้าเจ้าของฟาร์มนำมาดัดแปลงเป็นอาหารเก็บไว้ในรูปอาหารสำเร็จรูปก็จะได้กำไรเพิ่มขึ้น ฉะนั้นการถนอมอาหารจะเป็นผลดีต่อการดำเนินกิจการฟาร์มคือ ช่วยให้ผลิตผลที่เหลือจากการขายมีประโยชน์ขึ้นมาอีก ให้มีผลผลิตทางการเกษตรมีค่ามากขึ้นโดยใช้กรรมวิธีต่างๆในการถนอมอาหาร เมื่อมีความชำนาญอาจขยายเป็นรูปอุตสาหกรรม ทำให้มีอาชีพเพิ่มขึ้น และเป็นการส่งเสริมการศึกษา และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ถ้าได้ส่งอาหารแปรรูปนั้นไปจำหน่ายยังต่างประเทศ

จิรพร (2528) ได้กล่าวถึงการจัดจำหน่ายสินค้าแปรรูปว่า สามารถจะจำหน่ายได้ 2 ทางใหญ่ คือ จัดจำหน่ายโดยกลุ่มแม่บ้านเอง และพ่อค้าคนกลางนำไปจำหน่ายต่อ ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์แก่การตลาดสินค้าเกษตรดังต่อไปนี้

1.ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่เกษตรกรผลิตได้ถึงมือผู้บริโภคคนสุดท้าย และทำให้เกษตรกรมีรายได้

2.ช่วยให้มีอุปทานของสินค้าอยู่ในตลาดต่อเนื่องตลอดทั้งปีและสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคสม่ำเสมอ แม้แต่ในช่วงที่ไม่ใช่ฤดูการผลิตแล้วก็ตาม

3.ช่วยอำนวยความสะดวกในการซื้อขาย ขนส่ง และการกำหนดราคา

4.เป็นแหล่งเงินทุนของกลุ่มแม่บ้านอีกแหล่งหนึ่งโดยการให้สินเชื่อ ซึ่งช่วยให้เกษตรกรมีเงินทุนเพียงพอสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ

5.เข้ามารับความเสี่ยงจากการแปรปรวนขึ้นลงของราคาสินค้าเกษตรที่มีอยู่เสมอ

6.ให้ข้อมูลข่าวสารทางการตลาดแก่กลุ่มแม่บ้านในลักษณะที่รวดเร็วกว่าข่าวสารของทางราชการ ช่วยให้กลุ่มติดตามสถานการณ์ของตลาดได้ดีขึ้น

3.3 การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์

การควบคุมอาหารและยา มีรูปแบบที่แท้จริงโดยเริ่มขึ้นครั้งแรก เมื่อประมาณ พ.ศ.2363 โดยแอคคัม (ACCUM) ชาวเยอรมันที่อาศัยอยู่ในประเทศอังกฤษ เป็นผู้ริเริ่มให้แนวความคิดทางด้านป้องกันอันตราย ที่อาจเกิดขึ้นเนื่องจากพิษภัยของอาหาร หรือ ยาที่บริโภคที่ใช้กันในชีวิตประจำวันโดย ได้เขียนเป็นหนังสือขึ้นชุดหนึ่ง แนวความคิดนี้มีส่วนผลักดันให้รัฐบาลของประเทศต่างๆ ในยุโรปขณะนั้น ได้แก่ อังกฤษ เยอรมัน และสวีเดน ออกกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันอันตราย จากอาหารที่บริโภค ซึ่งเป็นมาตรการสำคัญที่ไม่เคยใช้มาก่อน กฎหมายที่เกี่ยวข้องในระยะแรก ส่วนใหญ่เป็นการควบคุมเกี่ยวกับ การขายอาหาร และ ควบคุมส่วนประกอบของอาหาร เช่น พระราชบัญญัติควบคุมขนมปัง ค.ศ.1836 ของประเทศอังฤกษ และกฎหมายว่าด้วยความบริสุทธิ์ของอาหาร ค.ศ.1860 ของประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมายอาหารของไทย

พระราชบัญญัติควบคุมอาหารของประเทศไทย ฉบับแรกได้ตราขึ้นเมื่อ พ.ศ.2470 ว่าด้วยพระราชบัญญัติหางนม และได้ตราเพิ่มขึ้นเป็นฉบับที่ 2 เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ.2484 และฉบับที่ 3 เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ.2502 หลายปีผ่านมาได้มีการยกเลิกและปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมกฎหมายจนถึงปัจจุบันที่ใช้กันอยู่คือ พระราชบัญญัติ ควบคุมคุณภาพอาหาร พ.ศ.2507 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49 ลง วันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2515 และแก้ไขครั้งสุดท้าย คือพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหาร พ.ศ.2522 และได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมอีกโดยประกาศกระทรวงสาธารณสุข ล่าสุดคือ ฉบับที่ 175 พ.ศ.2539 ว่าด้วยการแสดงฉลากของอาหารพร้อมปรุง และ อาหารสำเร็จรูปที่พร้อมบริโภคทันที

ประเภทของอาหาร

การแบ่งประเภทของอาหารตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522 โดยคำนึงถึงคุณภาพหรือมาตรฐานเป็นเกณฑ์นั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คืออาหารควบคุมเฉพาะอาหารที่กำหนดคุณภาพมาตรฐาน และอาหารทั่วไปหรืออาหารที่ต้องมีฉลาก

1.อาหารควบคุมเฉพาะ หมายถึงอาหารที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้เป็นอาหารที่อยู่ในความควบคุมคุณภาพหรือมาตรฐาน ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขเกี่ยวกับอาหารที่มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน มีอาหารควบคุมเฉพาะอยู่ 39 ชนิด

2.อาหารที่กำหนดคุณภาพหรือมาตรฐาน หมายถึงอาหารที่รัฐมนตรีมิได้ประกาศเป็นอาหารควบคุมเฉพาะ แต่เป็นอาหารที่ประกาศกำหนดคุณภาพหรือมาตรฐาน รวมทั้งอาจกำหนด

หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการผลิตเพื่อจำหน่ายหรือที่จำหน่ายด้วยก็ได้ อาหารที่กำหนดคุณภาพหรือมาตรฐานในปัจจุบันมีอยู่ 7 ชนิด

3.อาหารทั่วไปหมายถึงอาหารอื่นที่นอกเหนือจากที่ประกาศเป็นอาหารควบคุมเฉพาะและอาหารกำหนดคุณภาพหรือมาตรฐานซึ่งแบ่งออกเป็น 2 พวก คือ

3.1 อาหารที่ประกาศกำหนดเกี่ยวกับการแสดงฉลาก ปัจจุบันมี 14 ชนิด

3.2 อาหารอื่นนอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 175 พ.ศ. 2539 เรื่องการแสดงฉลากของอาหารพร้อมปรุง และอาหารสำเร็จรูปที่พร้อมบริโภคทันทีต้องปิด ติด หรือแสดงไว้ในที่เปิดเผย ข้อความไม่เป็นเท็จ หรือหลอกลวง ให้เกิดความหลงเชื่อ ต้องแจ้งรายละเอียดของฉลาก ก่อนทำการผลิตเพื่อจำหน่ายและเมื่อได้รับหลักฐานการรับแจ้งรายละเอียดจากเจ้าหน้าที่แล้วจะต้องแสดงเลขรับแจ้งดังกล่าวไว้บนฉลากด้วย

การปฏิบัติเพื่อให้ได้การรับรองคุณภาพ

อาหารที่ผลิตขึ้นต้องผ่านการตรวจเพื่อการรับรองคุณภาพ ควรปฏิบัติดังนี้คือ

1.ทราบว่าอาหารที่ผลิตเป็นอาหารประเภทใด เช่นเป็นอาหารควบคุมมาตรฐานหรือเป็นอาหารสำเร็จรูปที่พร้อมรับประทานทันที

2.เตรียมสถานที่ผลิต

2.1 สถานที่มีขนาดพอเหมาะกับการปฏิบัติงาน รักษาให้อยู่ในสภาพสะอาด

2.2 มีพื้น ฝาผนัง เพดาน ที่ทำด้วยวัสดุแข็งแรงถาวร มีผิวเรียบ

2.3 แสงสว่างเพียงพอ การระบายอากาศดี

2.4 มีมุ้งลวดกั้นกันแมลงวัน แมลงสาบ หนู และ ฝุ่น

2.5 ไม่มีการสะสม สิ่งปฏิกูล ขยะมูลฝอย

2.6 อยู่ห่างจากถนน ทางเดิน หรือที่มีฝุ่นมาก

2.7 พื้นของอาคารหรือห้องผลิต ไม่มีน้ำขัง และมีทางระบายน้ำสาธารณะ

3.เครื่องมือ เครื่องใช้ และอุปกรณ์ในการผลิต

3.1 ควรเป็นภาชนะแสตนเลส และมีผิวเรียบ

3.2 การติดตั้งอุปกรณ์ ต้องอยู่ในที่สะดวกต่อการปฏิบัติงาน

5.1 อุปกรณ์ทุกอย่างที่ใช้แล้วต้องล้างให้สะอาดอยู่เสมอ

5.2 อุปกรณ์ทำความสะอาดต้องเก็บรักษาในที่เหมาะสม

5.3 มีถังขยะที่มีฝาปิดอย่างเพียงพอ และมีการกำจัดในที่เหมาะสม

5.4 มีโต๊ะเตรียมอาหารพื้นเรียบ สูงจากพื้น 60 เซนติเมตร

5.5 ต้องมีอ่างล้างมือ

4.การคัดเลือกวัตถุดิบ

4.1 น้ำที่ใช้ในการผลิต ต้องเป็นน้ำสะอาด

4.2 วัตถุดิบที่ใช้ มีคุณภาพ เก็บรักษาเหมาะสม ไม่วางกับพื้น

4.3 วัตถุเจือปนต่าง ๆ ใช้ได้ตามปริมาณที่กำหนดเท่านั้น

5.กระบวนการผลิตและการควบคุม

5.1 ส่วนผสมครบถ้วนตามสูตร - ตำรับ

5.2 เก็บภาชนะบรรจุอาหารอย่างเหมาะสม

5.3 การเก็บรักษาและการขนย้ายอาหาร ต้องป้องกันการปนเปื้อน

6.เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

6.1 ผู้ผลิตต้องไม่มีโรคประจำตัว หรือ เป็นพาหะนำโรค

6.2 ก่อนสัมผัสอาหารต้องล้างมือ และสวมหมวกคลุมผม

6.3 ไม่สูบบุหรี่ บ้วนน้ำลาย ขณะปรุง ประกอบ ลำเลียงอาหาร

6.4 ถอดเครื่องประดับออกทุกชิ้นก่อนลงมือทำอาหาร

การแปรรูปเพื่อให้ได้การรับรองคุณภาพเป็นการผลิตอาหารโดยผ่านการตรวจจากเจ้าหน้าที่เพื่อการรับรองคุณภาพ และอนุญาตให้ใช้ฉลากตามประเภทของอาหารที่ผลิต มนุษย์เกี่ยวกับกฎหมายและเศรษฐกิจ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์:2541)เศรษฐกิจหมายถึง การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดในสังคม ที่ทำให้เกิดการผลิต การจำหน่าย และการบริโภคใช้สอยสิ่งต่างๆ เพื่อบำบัดความต้องการอันสูงสุดของสมาชิกในสังคม การศึกษากฎหมายกับเศรษฐกิจจึงเป็นกลไกของกฎหมายต่างๆของสังคมที่เอื้ออำนวย หรือก่อให้เกิดการบรรลุผลต่อการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดในสังคม เพื่อตอบสนองความต้องการอันสูงสุดของสมาชิกในสังคมด้วยคุลยภาพอันเหมาะสมและเป็นธรรม เมื่อมนุษย์ได้อยู่ร่วมกันเป็นสังคมทำให้เกิดการผลิต และการบริโภค แล้วมีการพัฒนาการผลิตและการบริโภค จนเกิดระบบเศรษฐกิจประเภทต่างๆ ซึ่งระบบเศรษฐกิจแต่ละประเภทย่อมมีทั้งข้อดี และข้อเสีย การผลิตต้องอาศัยปัจจัยการผลิตที่จะทำให้เกิดสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในสังคม หากบริการหรือสินค้าไม่เพียงพอกับความต้องการของคนในสังคมก็จะมีผลต่อความเป็นอยู่ของสังคมนั้นจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ความเป็นอยู่ในสังคมนั้นดีขึ้นโครงการอ่านฉลากก่อนซื้อ(สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา:2540)สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ยังกระตุ้นให้ผู้บริโภคมีพฤติกรรมการแสวงหาความรู้เพื่อการดูแลสุขภาพของตนเองจึงริเริ่มโครงการอ่านฉลากก่อนซื้อโดยอาศัยข้อมูลที่ใกล้ชิดกับตัวผู้บริโภคมากที่สุดในชีวิตประจำวันนั่นคือ ฉลากผลิตภัณฑ์หาก

ผู้บริโภคมีการอ่านฉลากก่อนซื้อรู้จักใช้ข้อมูลบนฉลากเพื่อการบริโภคที่เหมาะสมปลอดภัยและประหยัดแล้วจะส่งผลให้ผู้ประกอบการที่มีความตื่นตัวและระมัดระวังที่จะผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพมีการแสดงฉลากที่ถูกต้องรวมถึงการโฆษณาที่ไม่โอ้อวดหลอกลวงและสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารอย่างไม่หยุดนิ่งต่อไป

4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หรือกลุ่มองค์กรสตรีต่างๆ

4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มและองค์กร

รัชณีกร (2528) กล่าวว่าปัจจัยที่มีผลทำให้ชาวชนบทเข้ามาร่วมกลุ่มและองค์การได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่ดีต่อการเข้ากลุ่ม นอกจากนี้ ความคาดหวังที่สมาชิกในกลุ่มมีอยู่มักเป็นเรื่องของประโยชน์ที่พึงได้ 2 ประการคือ

1. ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ได้แก่ เงินทุน ความรู้ ในการประกอบอาชีพ รายได้ที่เพิ่มขึ้น และการช่วยเหลือการตลาด

2. ประโยชน์ด้านสังคม ได้แก่ เกียรติยศ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนสมาชิกในกลุ่มด้วยกัน และความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกกลุ่มกับเจ้าหน้าที่

ในขณะที่ ศิริวรรณ (2533) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอสันทรายและอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยการเปรียบเทียบกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ พบว่ากลุ่มที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จมีการรับรู้ในวัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินงานของกลุ่มในระดับที่ดีและสมาชิกของกลุ่มทั้งสองประเภท มีความพึงพอใจในผลตอบแทนที่ได้รับในระดับพึงพอใจน้อย ส่วนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มนั้นกลุ่มทั้งสองประเภทมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิก ได้แก่ อายุ รายได้ ประสบการณ์ในการฝึกอบรม ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เคหกิจการเกษตร ตลอดจนความพึงพอใจในผลตอบแทนที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม และปัจจัยที่สามารถทำนายการมีส่วนร่วมของสมาชิกมีเพียง 2 ตัวแปร คือ ประสบการณ์ในการฝึกอบรมและระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มและ สุภาพ (2534) ได้ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิกสตรีของสหกรณ์การเกษตรแห่งหนึ่ง พบว่า สมาชิกสตรีสหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร เพราะคู่สมรสมีอาชีพรับจ้างและรับราชการ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการกู้ยืมเงินนำไปลงทุนในกิจกรรมการเกษตร ซึ่งแตกต่างจากสมาชิกชายที่สมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร เพราะเห็นว่าตนเองเป็นเกษตรกรหัวหน้าครอบครัว ส่วนในด้านความกระตือรือร้นที่จะ

เข้ารับการอบรมความรู้ วิทยาการใหม่ๆมีน้อยกว่าสตรี ปัญหาของสมาชิกสตรีที่พบมากที่สุด ไม่แตกต่างจากสมาชิกชายในสหกรณ์การเกษตร คือ จำนวนเงินกู้ที่สหกรณ์การเกษตรให้สมาชิกกู้ยืมไม่เพียงพอกับความต้องการ สหกรณ์จัดการในธุรกิจการซื้อและการขายไม่มีประสิทธิภาพ ไม่สามารถลดปัญหาการเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางได้ และต้องการให้สหกรณ์ให้การศึกษาอบรม แนะนำความรู้เกี่ยวกับการรวมกลุ่มแก่ ครอบครัวสมาชิกสหกรณ์และบุคคลทั่วไป รวมทั้งเปิดโอกาสให้สตรีเป็นสมาชิกสหกรณ์ ให้มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการของสหกรณ์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ถิรยุทธ (2534) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในงานส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่ากิจกรรมส่งเสริมการเกษตรที่ผู้นำกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับสูง ได้แก่การเข้าร่วมตัดสินใจในงานพัฒนาหมู่บ้าน การนำข่าวสารไปสู่เพื่อนบ้าน การเข้าร่วมประชุมและจัดเก็บข้อมูลต่างๆ ส่วนกิจกรรมอื่นๆ อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในงานส่งเสริมการเกษตรของผู้นำกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่ การรับรู้ในวัตถุประสงค์และการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร ความเชื่อถือในตัวเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และความต้องการหรือความมุ่งหวังในชีวิตไปในทางที่ดีของผู้นำกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วน รัตนาพร(2536) พบว่า การมีส่วนร่วมของแม่บ้านเกษตรกรในกระบวนการผลิตน้อยเป็นผลเนื่องมาจากวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวของภรรยาต่อสามี โดยภรรยาต้องเป็นผู้ตาม ส่วนสามีต้องเป็นผู้นำตลอดและปัญหาสามีไม่ยอมรับบทบาทและศักยภาพของภรรยาในการผลิต นอกจากนี้ มนตรี (2535) ยังพบอีกว่า ทัศนคติของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเพศชายต่อบทบาทและศักยภาพของเกษตรกรสตรี ควรที่จะได้รับการส่งเสริมสนับสนุนความรู้ด้านการเกษตรให้ทัดเทียมเกษตรชายมากยิ่งขึ้น และพิมานา (2536) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีในกิจกรรมการศึกษาและพัฒนาชุมชน ในชุมชนบ้านปวง กิ่งอำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน พบว่า สมาชิกกลุ่มสตรีในชนบท มีส่วนร่วมโดยตรงในกิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มช่วยกันกำหนดระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานที่ทำรายได้เสริมให้กับครอบครัวและมีส่วนรวมโดยอ้อมในกิจกรรมที่เป็นงานส่วนรวมของชุมชน เช่น งานประเพณี กิจกรรมเหมืองฝาย และกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน ส่วนขั้นตอนในการร่วมกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มสตรีนั้นจะมีส่วนร่วมในการคิดการกำหนดกฎเกณฑ์ การดำเนินงานในกิจกรรมที่ช่วยเพิ่มรายได้ และมีส่วนร่วมดำเนินการในกิจกรรมของชุมชนและโรงเรียน ในขณะที่ผลประโยชน์ที่สมาชิกกลุ่มสตรีได้รับ คือ การได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ การได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ ได้มีผู้ศึกษาการมีส่วนร่วมของแม่บ้านเกษตรกร หรือสตรีในชนบทในด้านการเกษตรในลักษณะอื่นๆ ไว้ดังนี้คือ มนตรี (2535) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของสตรีในกิจกรรมการทำฟาร์มของครอบครัว อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า เกษตรกรสตรีมีส่วนร่วมในกิจกรรมการทำฟาร์มของครอบครัว

ในเรื่องการปลูกพืช โดยร่วมมือกับสามีในการตัดสินใจในขั้นตอนการผลิตพืชเกือบทุกขั้นตอน ส่วนด้านการเลี้ยงสัตว์นั้น มีบางกิจกรรมที่ตนเองตัดสินใจเอง บางกิจกรรมสามีเป็นผู้ตัดสินใจและบางกิจกรรมตนเองร่วมกับสามีช่วยกันตัดสินใจ เช่น การเลือกช่องทางจำหน่ายผลผลิต สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในฟาร์มร่วมกับสามี คือปัญหาในด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สามีต้องเป็นผู้นำและสามีไม่ยอมรับการตัดสินใจของภรรยาแต่ก็พบเป็นส่วนน้อย นอกจากนี้ ผ่องผิว (2539) ศึกษาเรื่องการรวมกลุ่มของสตรีในชนบท กรณีศึกษากลุ่มสตรีบ้านศรีดอนมูล ตำบลชมภู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กลุ่มสตรีที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มกันในหลายลักษณะ ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและได้รับการจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ เงื่อนไขที่เป็นปัจจัยให้มีการรวมกลุ่มกันมีหลายประการ เช่น ลักษณะความสัมพันธ์ของคนในชุมชน การแบ่งบทบาทเพศชายและเพศหญิง ประเพณีความเชื่อและวัฒนธรรมของชุมชนระบบการผลิตในชุมชนนอกจากนี้ยังเป็นเงื่อนไขที่เป็นปัจจัยภายนอกชุมชน เช่นการเห็นตัวอย่างจากกลุ่มอื่นๆ และความคิดในการพัฒนาสตรีของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนเบญจวรรณ (2541) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตกรมีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในการับความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในเกณฑ์ปานกลาง มีส่วนร่วมในการพัฒนากลุ่มในเกณฑ์มากและมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มในเกณฑ์ปานกลาง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม เมื่อทดสอบด้วยสถิติ ไคสแคว์ ได้แก่ ตำแหน่งทางสังคมของสมาชิกกลุ่ม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนากลุ่ม

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติและความต้องการ

สุรางค์รัตน์ (2522) ได้ศึกษาทัศนคติของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรที่มีต่อการส่งเสริมงานเคหกิจการเกษตร ตำบลท่าข้าม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่าแม่บ้านมีความสนใจและต้องการที่จะเรียนรู้วิชาต่างๆ ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเคหกิจเกษตรได้ทำการสอนตามลำดับมากน้อย คือ อาหารและโภชนาการถนอมอาหาร ประดิษฐ์วัสดุและการตัดเย็บเสื้อผ้า แม่บ้านมีทัศนคติต่องานส่งเสริมเคหกิจเกษตรในระดับปานกลาง อายุ การศึกษา รายได้ และจำนวนบุตรที่แตกต่างกันของแม่บ้านไม่ทำให้ทัศนคติที่มีต่องานส่งเสริมเคหกิจเกษตรแตกต่างกันปัญหาของแม่บ้านที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเคหกิจการเกษตร คือ ไม่มีเวลาไปรับการฝึกอบรมเป็นประจำและไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับการฝึกอบรมไปปรับใช้ในอาชีพได้ นอกจากนี้ พิสิทธิ์ (2523:46) ได้กล่าวไว้ว่าในการทำงานนั้นบุคคลมีความต้องการประโยชน์ตอบแทนอย่างน้อยที่สุด 2 อย่างคือ ผลตอบแทนที่เป็นรายได้หรือเงินค่าจ้างเพื่อจะได้ช่วยให้บุคคลมีสิ่งต่างๆ สนองความต้องการพื้นฐานของชีวิตและอีกประการหนึ่งคือ ผลตอบแทนที่เป็นความพอใจ เช่น การยอมรับนับถือ

(Recognition) โอกาสที่จะก้าวหน้า(Opportunity) การมีส่วนในวงงาน(Belongingness) ความมั่นคง (Security) นอกจากนี้ นำชัยและสุนิลา (2531:12) เชื่อว่าแรงจูงใจประเภทใฝ่ผลประโยชน์ในทางวัตถุนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับนวกรรมใหม่ๆไปปฏิบัติ ของเกษตรกร แต่ในบางครั้งผลประโยชน์บางอย่าง ซึ่งไม่อยู่ในรูปลักษณ์ที่เห็นได้ก็สามารถเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้เช่นกัน เช่น ความมีชื่อเสียง ความต้องการยกระดับสถานภาพของตนเองทางสังคม อย่างไรก็ตาม พัฒน์กร (2534)ได้ศึกษาทัศนคติของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีต่องานส่งเสริมเคหกิจเกษตรกรอำเภอเมืองจังหวัดน่านพบว่าสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่กลุ่มจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอและส่วนใหญ่จะให้ความสนใจพร้อมที่จะรับความรู้งานส่งเสริมเคหกิจเกษตรในเรื่องอาหารและโภชนาการเกษตร การถนอมอาหาร การประดิษฐ์วัสดุ และตัดเย็บเสื้อผ้ามากน้อยตามลำดับ สมาชิกส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่องานส่งเสริมเคหกิจการเกษตร ปัญหาของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่สำคัญเรียงตามลำดับ คือ มีการฝึกอบรมน้อยเกินไป ขาดแคลนเงินทุนในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม ไม่มีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มขาดแคลนอุปกรณ์ที่จะใช้ในการฝึกอบรม สมาชิกบางส่วนไม่มีเวลาว่างที่จะเข้ารับการฝึกอบรบ และนันทรัตน์(2534) ได้ศึกษาถึงความต้องการของแม่บ้านเกษตรกรในการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า ก่อนเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรนั้น แม่บ้านเกษตรกรมีความต้องการใฝ่ชื่อเสียงเกียรติยศมากที่สุด รองลงมาคือ ความต้องการใฝ่สัมฤทธิ์ และความต้องการใฝ่ผลประโยชน์ทางวัตถุ ตามลำดับ ความต้องการในระยะเริ่มแรกที่เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรนั้นพบว่า แม่บ้านเกษตรกรมีความต้องการใฝ่สัมพันธ์ ใฝ่สัมฤทธิ์ ความต้องการใฝ่ผลประโยชน์ทางวัตถุและความต้องการใฝ่ชื่อเสียงเกียรติยศในระดับที่ใกล้เคียงกันตามลำดับ ส่วนความต้องการของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหลังจากเข้าไปเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน พบว่าแม่บ้านเกษตรกรมีความต้องการใฝ่สัมพันธ์มากที่สุด รองลงมาคือ ความต้องการใฝ่สัมฤทธิ์ ความต้องการใฝ่ชื่อเสียง และความต้องการใฝ่ผลประโยชน์ทางวัตถุ ตามลำดับ.

4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ

สุรพล และประภาส (2529) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ พบว่ากลุ่มอาชีพที่จะสามารถประสบความสำเร็จได้มากหรือน้อยเพียงใด มีลักษณะดังต่อไปนี้

1.กลุ่มอาชีพที่สามารถสนองความต้องการของสมาชิกได้สูงจะประสบความสำเร็จมากกว่ากลุ่มอาชีพที่สามารถสนองความต้องการของสมาชิกกลุ่มได้ต่ำ

2.กลุ่มอาชีพที่ได้รับความสนับสนุนจากทางราชการในด้านต่างๆมากจะสามารถประสบความสำเร็จมากกว่ากลุ่มอาชีพที่ได้รับความสนับสนุนจากทางราชการในด้านต่างๆน้อย

3.กลุ่มอาชีพที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชนมากจะประสบความสำเร็จมากกว่ากลุ่มอาชีพที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชนน้อย

4.กลุ่มอาชีพที่ได้รับการติดตามตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่มากจะประสบความสำเร็จมากกว่ากลุ่มอาชีพที่ได้รับการติดตามตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่น้อย

5.กลุ่มอาชีพที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับอาชีพมากจะประสบความสำเร็จมากกว่ากลุ่มอาชีพที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับอาชีพน้อย สำหรับจิตศักดิ์(2538) ได้ศึกษาเรื่องความคิดสร้างสรรค์ของแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ระดับความคิดสร้างสรรค์ของแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางและมีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษา ระดับอายุ และอาชีพเสริม ลักษณะบางประการของแม่บ้านของเกษตรกรบางอย่าง เช่น อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน การรับรู้ข่าวสาร ระยะทางที่อยู่อาศัยที่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ ความบ่อยของการติดต่อกับสังคมภายนอก การเข้ารวมกลุ่มแม่บ้าน ที่แตกต่างกันจะทำให้แม่บ้านเกษตรกรมีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกัน ในขณะที่จันทนา (2538 :10-11) ศึกษาเรื่องปัจจัยบางประการที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าปัจจัยที่มีความแตกต่างกันในกลุ่มทั้งสองและน่าจะมีผลทำให้การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดพระนครศรีอยุธยาประสบผลสำเร็จ ได้แก่

1. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำกลุ่มคือ ประธานมีส่วนช่วยสมาชิก ตัดสินใจเกี่ยวกับการทำกิจกรรมกลุ่ม

2. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะของสมาชิกด้านจิตวิทยา ซึ่งประกอบด้วยความพึงพอใจในผลตอบแทนที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกกลุ่มและการรับรู้วัตถุประสงค์การดำเนินงานกลุ่ม

2.1 ความพึงพอใจในผลตอบแทนที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกคือ สมาชิกมีโอกาสใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่และนักวิชาการ ตลอดจนผลการดำเนินกิจกรรมกลุ่มสามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้

2.2 การรับรู้วัตถุประสงค์และการดำเนินงานของกลุ่มคือ สมาชิกรับรู้วัตถุประสงค์ที่แท้จริงในการจัดตั้งกลุ่มและการทำกิจกรรม การปฏิบัติงานทุกครั้งกลุ่มเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายพร้อมทั้งวิธีดำเนินงานกลุ่ม

3. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะของกลุ่มคือ กลุ่มจัดประชุมพร้อมทั้งให้สมาชิกร่วมกันดำเนินกิจกรรมเดือนละครั้ง และกลุ่มให้สมาชิกร่วมกันแสดงความคิดเห็น แก้ไขปัญหาต่างๆ ขณะร่วมกันดำเนินกิจกรรม

4. ปัจจัยเกี่ยวกับสถานการณ์กลุ่ม ได้แก่

4.1 กลุ่มจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีเพื่อจ่ายเป็นเงินปันผลเฉลี่ยคืนตามหุ้นให้แก่

สมาชิกอย่างยุติธรรมและกลุ่มเก็บไว้เป็นทุนสำรองเพื่อดำเนินงานกลุ่มปีต่อไป

4.2 สมาชิกพอใจรายได้จากการเป็นสมาชิกและสมาชิกมีความรู้สึกพอใจและภูมิใจชื่อเสียงของกลุ่มในสังคมมากเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกลุ่มอื่นๆ

กรณีลักษณะของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีความแตกต่างกันซึ่งมีผลต่อความสำเร็จและไม่สำเร็จของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้แก่การเปลี่ยนแปลงขนาดของกลุ่มและความร่วมมือกันของสมาชิกส่วนสถานการณ์ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตามการรับรู้ของประธานกลุ่มนั้น ผลการวิจัยพบว่าสัมพันธภาพระหว่างประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้ง 2 ระดับชั้น ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสำหรับสถานการณ์กลุ่มที่พบว่ามีความแตกต่างกันซึ่งมีผลต่อความสำเร็จและไม่สำเร็จของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่ความชัดเจนตามโครงสร้างของงานและการมีอำนาจในตำแหน่งของประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และบุญเลิศ (2538) ได้ศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในกลุ่มที่ประสบความสำเร็จระดับต่างๆ ของจังหวัดปราจีนบุรี พบว่าปัจจัยที่มีความแตกต่างกันของกลุ่มต่างๆ 3 ระดับ คือ ระดับดี ระดับปานกลาง และระดับต้องปรับปรุง ได้แก่ ความถี่ในการติดต่อพบปะกับเจ้าหน้าที่ ความถี่ในการเข้าเมือง ประสบการณ์ในการฝึกอบรม ความรู้ในวัตถุประสงค์และการดำเนินงานของกลุ่ม ความเชื่อถือในตัวเจ้าหน้าที่ ความคาดหวังที่จะได้รับประโยชน์จากกลุ่ม ความต้องการเกียรติและชื่อเสียง ส่วนปัญหาของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่สำคัญได้แก่ ไม่มีเวลาไปรับการฝึกอบรม ขาดเงินทุนในการดำเนินกิจกรรม สมาชิกเข้าร่วมประชุมน้อย เป็นต้น นอกจากนี้ บุปผา (2538) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและไม่สำเร็จของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดลำปาง พบว่าระดับการศึกษาและการมีตำแหน่งอื่นในหมู่บ้านของประธานกลุ่ม มีผลต่อความสำเร็จและไม่สำเร็จของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร การเปลี่ยนแปลงขนาดของกลุ่มและความร่วมมือกันของสมาชิกมีผลต่อความสำเร็จและไม่สำเร็จของกลุ่ม สถานการณ์ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีผลต่อความสำเร็จและไม่สำเร็จของกลุ่ม ได้แก่ ความชัดเจนตามโครงสร้างของงาน และการมีอำนาจในตำแหน่งของประธานกลุ่ม และลักษณะส่วนบุคคล สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีผลต่อความสำเร็ จ และไม่สำเร็จของกลุ่มได้แก่ รายได้นอกภาคการเกษตร การรับรู้ในวัตถุประสงค์ของกลุ่ม วิธีการดำเนินงานของกลุ่มและความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อผลตอบแทนที่ได้รับ

4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตร

จิรพรรณ (2533) พบว่า เจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตรที่มีอายุมาก (36–50 ปี), แต่งงานแล้ว, มาจากครอบครัวใหญ่ (6 คน และมากกว่า), รายได้มาก (มากกว่า 150,000 บาท/ปี) เป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมทางจริยธรรมลักษณะต่างๆ 10 ลักษณะ อันได้แก่ เมตตา, ซื่อสัตย์, สามัคคี, เอื้อเฟื้อ,

ยุติธรรม, มีเหตุผล, รักษาระเบียบวินัย, เสียสละ, ประหยัดและออมทรัพย์ และกตัญญูกตเวทีมากกว่าเจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตรที่มีอายุน้อย, เป็นโสด, มาจากครอบครัวเล็ก และรายได้น้อย ส่วนเรื่องของตัวเจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตรนั้น วีรพล (2534) ได้ทำการศึกษาในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เป็นเพศหญิงทั้งหมดสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการเกษตรหรือเทียบเท่าในสาขาวิชาเอกส่งเสริมการเกษตร มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือ อายุราชการเฉลี่ย 11 ปี ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการระดับ 4 มีประสบการณ์ในการเข้าฝึกอบรม หรือดูงานด้านการส่งเสริมการเกษตรหรือเคหกิจเกษตร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 จนถึงปัจจุบัน และเป็นผู้ที่เคยได้รับการฝึกอบรมหรือดูงานเกือบทั้งหมด

4.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

ธเนศ (2520:343-367) ได้สรุปว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตผลเกษตรจนสามารถที่จะส่งออกและบรรลุผลสำเร็จแล้ว ก็ย่อมจะเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมอย่างมหาศาล ในการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตร ขั้นแรกนั้น รัฐควรสนับสนุนให้อุตสาหกรรมเกษตรต่างๆ เข้าไปตั้งโรงงานในส่วนภูมิภาคใกล้กับแหล่งผลิตวัตถุดิบและรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรที่ต้องใช้เป็นวัตถุดิบจากเกษตรกรโดยตรง ควรสนับสนุนเกษตรกรรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือสหกรณ์ในการขายผลผลิตทางการเกษตรแก่โรงงานอุตสาหกรรม เพื่อป้องกันมิให้โรงงานเอารัดเอาเปรียบโดยกดราคารับซื้อผลผลิตทางการเกษตรจากเกษตรผู้ผลิตในราคาต่ำ และเมื่อเกษตรกรมีความเข้าใจและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานแบบกลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์แล้วก็ควรส่งเสริมให้เกษตรกรดำเนินกิจการอุตสาหกรรมเกษตรโดยอาศัยผลผลิตทางการเกษตร ในขณะที่ ทรงคุณ (2538) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อกิจการการแปรรูปถั่วเหลืองของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าปัจจัยต่างๆ คือ การตัดสินใจแปรรูปตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่เคหกิจการเกษตร ปัจจัยที่ใช้ในการแปรรูป คุณภาพของผลิตภัณฑ์ และระยะเวลาที่วางตลาด การจัดจำหน่ายตามวิธีการตลาด การบริหารงานและการเงิน มีความสำคัญต่อกิจการ การแปรรูปถั่วเหลือง ปัญหาต่างๆ ที่พบในการแปรรูปถั่วเหลือง ได้แก่ วิธีการทำการผลิตถั่วเหลือง การตลาด ปัจจัยที่ใช้ในการผลิต คุณภาพของผลิตภัณฑ์ เจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตรมีบทบาทสำคัญต่อกิจการแปรรูปถั่วเหลืองของกลุ่มแม่บ้าน คือ เป็นผู้ชี้แนะให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรู้จักการใช้บริการของรัฐ ถ่ายทอดความรู้ กระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านร่วมมือร่วมใจกันทำกิจการร่วมกัน ชี้แนะให้นำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ อย่างไรก็ตาม ไชยรัตน์ (2539) กล่าวว่า พื้นฐานเดิมของการนำผลผลิตการเกษตรส่วนเกินมาแปรรูปแล้วพัฒนาให้เกิดประโยชน์และเพิ่มมูลค่าสูงขึ้นเท่านั้นในภาคอุตสาหกรรมจึงยอมรับว่าวัตถุดิบทางการเกษตรมีคุณภาพที่หลากหลาย และเป็นปัญหาทั้งในกระบวนการผลิตและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ที่ได้ ซึ่งในอดีต

ยังไม่เป็นปัญหามากนักเนื่องจากในระยะที่ผ่านมามีผู้แข่งขันในตลาดน้อยราย แต่ในปัจจุบันมีการแข่งขันกันสูงขึ้น จึงต้องพยายามปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการผลิตให้มีคุณสมบัติ ตรงตามมาตรฐานในการผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์

4.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรและการยอมรับ

จิตศักดิ์ (2538)ศึกษาเรื่องความคิดสร้างสรรค์ของแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ระดับความคิดสร้างสรรค์ของแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางและมีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน การรับรู้ข่าวสาร ระยะทางห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ ความบ่อยในการติดต่อกับสังคมภายนอก ระดับอายุ และอาชีพเสริม ลักษณะบางประการของแม่บ้านเกษตรกรบางอย่าง เช่น อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน การรับรู้ข่าวสาร ระยะทางที่อยู่อาศัยที่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ การติดต่อกับสังคมภายนอก การเข้ารวมกลุ่มแม่บ้านที่แตกต่างกันทำให้แม่บ้านเกษตรกรมีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกัน ส่วน Suthasupa (1995) ได้กล่าวว่าปัจจัยที่มีผลทำให้เกิดการยอมรับเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับสิ่งต่างๆ คือ

1.ลักษณะทางเศรษฐกิจ ยิ่งนวัตกรรมมีต้นทุนต่ำและให้ผลตอบแทนสูง ก็ยิ่งทำให้นวัตกรรมนั้นมีการแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว

2.ลักษณะทางเทคนิคของนวัตกรรม ถ้าหากนวัตกรรมนั้นๆ มีความยุ่งยากซับซ้อนจะทำให้เกิดการยอมรับได้ช้าคือเกษตรกรไม่แน่ใจในต้นทุนที่จะลงทุน และไม่แน่ใจว่ารายได้จากนวัตกรรมนั้นเป็นอย่างไร ดังนั้นถ้าจะให้นวัตกรรมนั้นๆ มีการแพร่กระจายอย่างรวดเร็วจะต้องให้นวัตกรรม หรือเทคนิคต่าง ๆ สอดคล้องกับเทคนิคในการผลิตาของเกษตรกรที่กำลังปฏิบัติอยู่

3.ลักษณะของเกษตรกรในการยอมรับนวัตกรรม มีแนวโน้มที่จะยอมรับนวัตกรรมอย่างรวดเร็ว ถ้าเกษตรกรมีขนาดฟาร์มที่ใหญ่ มีรายได้สูง มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูง

จากการทบทวนเอกสาร จะเห็นได้ว่ายังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาเรื่องการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านที่มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่ได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐานตามกระทรวงสาธารณสุข ผู้วิจัยเห็นว่าการรับรองคุณภาพอาหารที่แปรรูปเป็นการรับรองคุณภาพที่ทำให้ผู้บริโภคเกิดความมั่นใจว่าผลิตภัณฑ์อาหารที่บริโภคมีคุณภาพและปลอดภัย กลุ่มที่ผลิตจะปฏิบัติเพื่อให้มีการประกันคุณภาพว่าอาหารที่ผลิตนั้นมีคุณภาพได้ตรงมาตรฐานตามที่กองควบคุมอาหารสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรโดยได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐานตามกระทรวงสาธารณสุข